# ברטנורא על מסכת מעשר שני

פירוש רבי עובדיה מברטנורא

geulaquiz.com

# פרק א

א **מעשר שני אין מוכרין אותו.** אפילו להוליכו לירושלים לפי שהוא קדש. וסתם מתניתין כר״מ דאמר מעשר [שני] ממון גבוה הוא:

**ואין מחליפין אותו.** לא יאמר לו הילך יין ותן לי שמן, שמן ותן לי יין:

**ואין שוקלין כנגדו.** סלע של חולין כנגד סלע של מעשר שני, משום בזוי מצוה:

**ולא יאמר אדם לחבירו בירושלים.** לעיל איירי חוץ לירושלים, והכא קמשמע לן דאפילו בירושלים שקונין בדמיו מאכל ומשתה אינו רשאי להחליף:

**וכן שאר כל הפירות.** אפילו אותן פירות דמעשר דידהו לא הוי אלא מדרבנן:

**אבל נותנים זה לזה מתנת חנם.** כגון שמזמינו לאכול עמו על שולחנו. ודברי הכל היא, אבל לתת לו במתנה ממש לדברי האומר מתנה כמכר אסור:

ב **אין מוכרין אותו.** דגמרינן גאולה גאולה מחרמים, נאמר במעשר (ויקרא כ״ז:כ״ח) לא יגאל, ונאמר בחרמים (שם) לא ימכר ולא יגאל, מה להלן מכירה עמו אף כאן מכירה עמו:

**תמים חי.** והוא הדין נמי שחוט, שנאמר לא יגאל אינו נמכר לא חי ולא שחוט לא תמים ולא בעל מום. אלא תמים, חלבו ודמו קרבין על גבי המזבח והבשר אוכלין אותו הבעלים בירושלים. ובעל מום אוכלים אותו הבעלים בכל מקום. ואיידי דבעי למתני סיפא גבי בכור מוכרים אותו תמים חי, תני נמי רישא תמים חי:

**ואין מקדשין בו את האשה.** דהוי כמכר:

**הבכור מוכרין אותו תמים חי.** משום דבבכור כתיב (במדבר יח) לא תפדה אבל נמכר הוא:

**ומקדשין בו את האשה.** דממונו של כהן הוא ומותר למוכרו:

**אסימון.** מטבע שאין עליו צורה, ואין מחללין עליו מעשר שני דכתיב (דברים י״ד:כ״ה) וצרת הכסף בידך, כסף שיש עליו צורה:

**ולא על המטבע שאינו יוצא.** דכתיב (שם) ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך, פרט לכסף שאינו יוצא, שאינו יכול לקנות ממנו מה שהוא רוצה:

**ולא על המעות שאינן ברשותו.** כגון שנפל כיסו לים הגדול אינו יכול לפדות מעשר שני על מעות שבתוכו, שהוא צריך לשכור מי ששט על פני המים להוציאו:

ג **הלוקח בהמה לזבחי שלמים.** ממעות מעשר שני, שכך הוא עיקר מצות מעות מעשר שני לקנות מהם שלמים, דילפינן שם שם לגזרה שוה מהר עיבל:

**וחיה.** שאינה ראויה להקרבה, וקנאה ממעות מעשר שני לאכול אותה בשר תאוה, כלומר חולין:

**יצא העור לחולין.** וא״צ לאכול דמיו בירושלים:

**יצא הקנקן לחולין.** ואין צריך למכרו ולאכול דמיו בקדושת מעשר בירושלים. והני מילי כשהמוכר והקונה הדיוטים ואין נותנים עיניהם אלא בבשר לאכול וביין לשתות אבל אם אחד מהם אומן לעבד עורות, או יוצר חרס דעכשיו ודאי נותן עיניו בעורות או בקנקנין, נעשה כקונה זה בפני עצמו וזה בפני עצמו, ולא יצאו לחולין:

**התמד.** פסולת של ענבים שנתן עליהם מים:

**אינו נלקח בכסף מעשר.** דחשיב כמו מים, ואנן בעינן פרי מפרי וגדולי קרקע:

**נלקח בכסף מעשר.** דכיון שהחמיץ חשיב אוכל, והוא דרמא תלתא ואשכח ארבעה:

ד **הלוקח חיה לזבחי שלמים.** ואין קרבן בא מן החיה, דכתיב (ויקרא א׳:ב׳) מן הבקר ומן הצאן:

**ובהמה לבשר תאוה.** חכמים גזרו שלא יקנו בהמה ממעות מעשר שני אלא שלמים, לפי שבראשונה היה מותר ליקח בהמה לבשר תאוה, כיון שראו שהיו הכל לוקחים בהמה לבשר תאוה ומבריחים אותה מעל גבי המזבח חזרו ואמרו לא יקחו:

**אין העור יוצא לחולין.** כלומר אינו בתורת זו שיצא העור לחולין, אלא לא קנה מעשר לא החיה ולא הבהמה, דנעשה כקונה שור לחרישה בדמי מעשר, דלא קנה מעשר:

**לא יצא הקנקן לחולין.** כיון שנהגו למכור היין בלא הקנקן:

**לא יצאו דמי הכלי לחולין.** לפי שדרך למכרן בלא הכלי:

ה **הלוקח מים ומלח וכו׳** מים ומלח אין נקנים בכסף מעשר שני, דכתיב (דברים י״ד:כ״ו) ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך, כלל, בבקר ובצאן וביין ובשכר, פרט, ובכל אשר תשאלך נפשך, חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש דבר שהוא אוכל וגדולי קרקע, דבקר וצאן גדלים מן הצמחים שהם גדולי קרקע, ותלוש, ודבר המתקיים עד שמוליכן לירושלים, אף כל דבר שהוא אוכל וגדולי קרקע ותלוש, ודבר המתקיים, יצאו מים ומלח שאע״פ שהן אוכל אינן גדולי קרקע, יצאו פירות המחוברים לקרקע, שאינן תלושים, יצאו פירות הנרקבים קודם שיגיעו לירושלים שאינן דבר המתקיים, שכל אלו אין נקחים בכסף מעשר:

**לא קנה מעשר.** ולא חלה קדושת מעשר על הדבר הקנוי ולא יצאו המעות לחולין:

**הלוקח פירות שוגג.** שלא היה יודע שמכסף מעשר הוא קונה:

**יחזרו דמים למקומן.** המוכר לוקח פירותיו ומחזיר הדמים, משום דהוי כמקח טעות, שאם היה יודע הלוקח שהם דמי מעשר לא היה לוקח בהם פירות הללו, משום טורח הדרך, וכיון דשוגג הוא בטל מקח:

**מזיד.** שידע שכסף מעשר הוא:

**יעלו ויאכלו במקום.** אשר יבחר ה׳, כלומר בירושלים:

**ואם אין מקדש ירקבו.** שהדבר הקנוי בכסף מעשר אינו נפדה טהור בריחוק מקום, כדתנן לקמן בפרק ג׳:

ו **תקבר ע״י עורה.** עם עורה, לפי שגם עורה אסור:

ז **אין לוקחין עבדים וקרקעות.** לפי שאינן אוכל, ורחמנא אמר (דברים י״ד:כ״ו) בבקר ובצאן ואכלת שם:

**יאכל כנגדן.** כנגד מעות מעשר שני שהוציא בדברים הללו, יוציא משלו ויקנה דבר שהוא אוכל ויאכל בקדושת מעשר בירושלים. והכא מיירי כשברח המוכר ומשום הכי לא תנא יחזרו דמים למקומן. אי נמי מתניתין מיירי במזיד, אבל שוגג יחזרו דמים למקומן:

**קיני זבים וקיני זבות.** שתי תורים או שני בני יונה שחייבין הזבים והזבות להביא. וקיימא לן דכל דבר שהוא חובה אינו בא אלא מן החולין, שאין אדם פורע חובו במעות מעשר שני:

## פרק ב

א **מעשר שני נתן לאכילה ולשתיה.** דכתיב (דברים י״ד:כ״ו) בבקר ובצאן וביין ובשכר ואכלת שם, ושתיה בכלל אכילה. וסיכה כשתיה דכתיב (תהילים ק״ט:י״ח) ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו:

**לאכול דבר שדרכו לאכול.** שאם קנה בכסף מעשר פת ונתעפשה, יין והקרים, תבשיל ונבאש, אין מחייבין אותו לאכול דבר שאין דרכו לאכול כדי שלא יפסדו מעות של מעשר שני. אי נמי בקש לאכול תרדין לחין חיין או לכוס חטין חיות, אין שומעין לו, כיון שאין דרכן לאכלן כך:

**אין מפטמין את השמן.** לשים בתוכו עקרין וראשי בשמים, משום דבלעי השמן ואזיל לאבוד, שהשרשים אינן נאכלין:

**ואין לוקחין בדמי מעשר שני שמן מפוטם.** משום דבעינן דבר השוה לכל אדם, וזה אינו אלא למפונקים ולמעונגים:

**אבל מפטם הוא את היין.** לעשותו ינומולין וכיוצא בהן:

**נפל.** לתוך יין של מע״ש כשהוא חוץ לירושלים דבש ותבלין והשביח, חולקין את השבח לפי חשבון, כגון אם היין שוה ב׳ סלעים ודבש ותבלין שוין סלע והשביחו ועמדו על ד׳ סלעים, פודה את היין בב׳ סלעים ושני שליש. סלע:

**קפלוטות.** כרתי פורו״ש בלע״ז:

**השבח לשני.** ופודה את הפת בשויו, ואין חולקין השבח לעצים של חולין, אלא כל השבח למעשר שני, לפי שאין שבח עצים ניכר בפת:

**כל ששבחו ניכר.** ששבח החולין ניכר במעשר שני, שהוסיפו החולין על המעשר במדה ובמשקל, אבל אם לא הוסיפו אלא בטעם אע״פ שנתעלה בדמים מחמת הטעם, אין זה שבחו ניכר:

ב **רבי שמעון אומר אין סכין.** קסבר לא ניתן שמן של מעשר שני לסיכה אלא לאכילה בלבד:

**אם הקל בתרומה.** שאתה מודה דמותרת בסיכה, כדתנן בפרק שמיני דשביעית וכן בתרומה וכן במעשר שני, ולא קא מפלגת בתרומה:

**שהקל בכרשינין ובחלתן.** של תרומה יותר מבמעשר שני, כדבעינן למימר לקמן, הלכך דין הוא נמי שנקל בסיכה גבי תרומה. ואין הלכה כר׳ שמעון:

ג **תאכל צמחונים.** כשהן ירקות לחין, ולא יניחם עד שיגדלו ולא יהיו ראויות לאכילה. אבל בתרומה תאכל בין צמחונין בין יבישים:

**בית שמאי אומרים כל מעשיה בטהרה.** אע״ג דתלתן לאו אוכל גמור הוא, ואין תרומה נוהגת בו אלא לפי שנאכל לקצת בני אדם, הילכך נאכל בטומאה, מכל מקום לבית שמאי צריך שיהיו כל מעשיה בטהרה ובנטילת ידים, כדין כל שאר אוכלים של תרומה שהנוגע בהם צריך נטילת ידים תחלה, וטעמא כדי שידעו שהם תרומה ולא יאכלו לזרים:

**חוץ מחפיפתה.** שבלא נטילת ידים יכולים לחוף בהן ראשן. וכך היה דרכן לחוף ראשן בתלתן:

**כל מעשיה בטומאה חוץ משרייתה.** במים, שצריך לשרותן בטהרה. שאם שורה אותן בלא נטילת ידים שרייתן מכשירתן לקבל טומאה, והוא מטמאן מיד בידיו. ואסרו זה בלבד משום היכר כדי שידעו שהיא תרומה:

ד **כרשיני.** בלשון ערבי כרסנ״א, ואינם מאכל אדם אלא מדוחק בשנות רעבון:

**ונכנסים לירושלים ויוצאים.** אע״ג דבשאר פירות קיימא לן דמעשר שני הנכנס לירושלים אין יכולין להוציאו משם, בכרשינין הקילו:

**יתחלקו לעיסות.** ואינו כשאר מעשר שנטמא שפודין אותו ואפילו בירושלים, אבל כרשינים לפי שאינן מאכל אדם אין פודין אותן, דסבר רבי טרפון אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, הלכך יתחלקו לעיסות טהורות של מעשר שני וישימו בכל עיסה ועיסה מן הכרשינים הללו שנטמאו פחות פחות מכביצה, דאוכל פחות מכביצה אינו לא מיטמא מאחרים, ולא מטמא אחרים, וככה יאכלו אותן:

**וחכמים אומרים יפדו.** כשאר מעשר שני. והלכה כחכמים:

**שורין.** במים ושפין על הבשר, בטהרה, בנטילת ידים, שסתם ידים שניות ופוסלות את התרומה:

**ומאכילין.** לבהמה:

**יאכלו צריד.** לשון יובש, כמו צריד של מנחות [פסחים כ] שהוא מקום של המנחה שלא הגיע שם שמן. כלומר יאכלו יבשים שלא יהא עליהם משקה בשעת אכילה, כדי שלא יהיה ניכר שהוכשרו לקבל טומאה:

**כל מעשיהם בטומאה.** ואפילו השרייה. ואין הלכה כרבי עקיבא:

ה **מה שליקט ליקט למעשר.** כל מה שמלקט הכל למעשר עד שישלים דמי מעשר. ויתנה ויאמר, אם כל מה שלקטתי הם מעות מעשר מוטב, ואם לאו אותם של מעשר שנשארו יהיו מחוללין על אלו:

**ואם בלל וחפן.** ואם לא ליקט אותן אחד אחד מכאן ומכאן, אלא שהיו בלולין ומעורבים ולקח אותם מלא חפניו:

**לפי חשבון.** שאם לזה מנה ולזה מאתים, נותן לזה של מנה שליש ולזה של מאתים שני שלישים:

ו **שנתערבו.** ורוצה להוציא של חולין חוץ לירושלים:

**מביא בסלע מעות.** של נחשת שיש עליהם צורה, ששוין סלע של כסף:

**ובורר את היפה שבהן.** שבשני הסלעים, ומחלל אלו המעות עליה, והסלע השני והמעות נשארים חולין:

**מדוחק.** כשהוא דחוק ואינו יכול לעשות בדרך אחרת:

**ולא שיתקיים כן.** שישאר המעות של נחושת מעשר, אלא חוזר ומחללם על הכסף. ואי קשיא ולמה מביא בסלע מעות, יקח אחד משני סלעים שנתערבו ויאמר אם זו היא של מעשר מוטב ואם לאו הרי השני שהיא של מעשר מחוללת עליה. אי שריית ליה ליקח אחת מהן ולהתנות, חיישינן דלמא אתי למשקל חד מינייהו בלא תנאי:

ז **לא יעשה אדם סלעיו דינרי זהב.** סלעים של כסף שיש לו ממעשר שני לא יעשה אותם דינרי זהב, שמא ישהה עליותיו עד שיחליף סלעיו ויתבטל מלעלות לרגל. וב״ה סברי לא גזרינן:

ח **הפורט סלע ממעות מעשר שני.** מי שיש לו מעות נחשת של מעשר שני, ובא לפורטן בסלע כסף להעלות לירושלים מפני משאוי הדרך:

**ב״ש אומרים בכל הסלע מעות.** אם בא לפורטן יכול לפרוט כולן ולתת בשביל כל הסלע:

**וב״ה אומרים.** לא יפרוט אלא חציין, שהפרוטות יוצאות בירושלים וכשיבא שם יהיה צריך לפרוטות מיד לקנות צרכי סעודה, ואם ירוצו הכל אצל שולחני לפרוט יוקירו הפרוטות ונמצא מעשר שני נפסד. לפיכך ישאו פרוטות עמהן להוציא במקצת, ולכשיכלו יפרוט בכסף שבידו מעט מעט:

**שקל.** הוא חצי סלע:

**אין מחללין כסף ופירות על כסף.** מי שיש לו חצי דינר כסף של מעשר ופירות של מעשר שוין חצי דינר, לא יצרפם יחד לחללם על דינר:

**וחכמים מתירין.** בכי האי גונא ע״י צירוף פירות, כיון שאין לו אלא חצי דינר כסף. אבל לחלל דינר כסף ופירות שוין דינר על חצי סלע שהוא שני דינרין מודים חכמים שאין מחללים. והלכה כחכמים:

ט **הפורט סלע של מעשר שני בירושלים.** שהיה מחליף סלע שבידו ונוטל פרוטות להוציאן לצרכי סעודת מעשר:

**ב״ש אומרים.** אם בא להחליף כל הסלעים שבידו במעות, יחליף:

**ובית הלל אומרים לא יחליף אלא חציין.** שמא לא ישהה בעיר עד שיוציא את כולן, ויפקידם בעיר עד רגל אחר, והפרוטות מתעפשות, ואם יחזור ויחליפם בסלעים נמצא שולחני משתכר שני פעמים ומעשר שני נפסד:

**הדנין לפני חכמים.** שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא וחנן המצרי:

**בשלשה דינרין כסף ובדינר מעות.** הסלע הוא ד׳ דינרים, וכשבא להחליף הסלע לא יקח אלא בדינר א׳ פרוטות ושלשה דינרים יהיו כסף:

**רביעית כסף ברביעית מעות.** בדינר רביעי של כסף לא יקח אלא ברביעיתו מעות של נחשת, וג׳ חלקים כסף. שנמצא לוקח מעות אחד משש עשר בסלע בלבד:

**ארבעה אספרי כסף.** הדינר ה׳ אספרי, ומטבע הוא בארץ יון ועד היום קורין לו אספרי. נמצא הסלע עשרים אספרי. וכשהוא מחלל הדינר יחללנו על ד׳ אספרי כסף ואספר א׳ נחשת. נמצא לוקח נחשת א׳ מעשרים בסלע בלבד:

**יניחנה בחנות ויאכל כנגדה.** לא יחלל כלל על פרוטות שמא ישכח ויעשה אותן חולין, אלא יניח הסלע אצל החנוני ויאכל כנגדה עד שתכלה. ואין הלכה אלא כדברי ב״ה בלבד:

י **מקצת בניו טמאין ומקצתן טהורים.** ורוצה שישתו יחד מכד אחד, והטמאים אסורים ביין הקנוי בדמי מעשר:

**מניח את הסלע ואומר.** מה שישתו הטהורים מן היין, לכשישתו תהא סלע זו מחוללת עליו מעכשיו. נמצא מה ששתו טהורים היה מעשר ומה ששתו טמאים היה חולין. ואינו חולין ומעשר שני מעורבים זה בזה, שאין היין קדוש בקדושת מעשר, אלא לכשישתו חוזר היין ששתו בלבד להיות מעשר למפרע:

## פרק ג

א **לא יאמר.** לחלק. שתטול חלק בהם. לפי שעליו מוטל להביא מעשרו לירושלים, ונמצא פורע חובו ממעשר שני:

**העלם שנאכלם ונשתם.** דנראה דמזמינו לאכול עמו, וזה מותר:

**אבל נותנים זה לזה מתנת חנם.** מפורש לעיל בריש פרק קמא:

ב **מפני שהוא ממעט באכילתו.** דתרומה אסורה לטבול יום ולזרים:

**ורבי שמעון מתיר.** דסבר מותר להביא קדשים לבית הפסול:

**מה אם היקל בזבחי שלמים.** שקונים שלמים בכסף מעשר שני ואע״פ שממעט באכילתו שיכולין לבא לידי פגול ונותר וטמא, לא נקל בתרומה לקנותה בכסף מעשר שני שאין בה דין פגול ונותר ולא דין טמא, שלא כל הדברים המטמאין את הקדש מטמאין את התרומה ואין הלכה כרבי שמעון:

ג **מי שהיו לו מעות.** של מעשר שני, וצריך לקנות מהם דברים של חולין שלא לאכילה ושתיה וסיכה:

**ולחבירו פירות.** של חולין ורוצה לעשות עמו טובה שיתחללו מעות מעשר חבירו על פירותיו:

**אוכל פירותיו בטהרה.** שחלה קדושת מעשר על הפירות, וצריך לאכלן בטהרה:

**ולא יאמר כן לעם הארץ.** שהוא חשוד לאכול פירות מעשר בטומאה:

**אלא בדמאי.** כגון אם היו אותן מעות מעשר שני של דמאי, אז מותר לומר כן אפילו לעם הארץ, דשמא המעות אינן מעשר:

ד **ומעות במדינה.** ומעות של מעשר שני חוץ לירושלים וצריך להן. קמ״ל שא״צ שיהיו הפירות והמעות במקום אחד. ועוד אשמועינן במתניתין דאע״ג דפירות מעשר אין יכולין ליפדות בירושלים, מעות מעשר מתחללין הן בירושלים:

ה **מעות.** של מעשר שני:

**נכנסות לירושלים ויוצאות.** שאין המחיצות קולטות מעות כדרך שקולטות פירות:

**אף הפירות נכנסים ויוצאים.** ודוקא להוציאן כדי לטוחנן ולאפותן ולהחזירן אח״כ לירושלים שרי רבן שמעון בן גמליאל, לפי שיותר היו מוצאין לטחון ולאפות חוץ לירושלים מבירושלים עצמה. ותנא קמא אסר נמי בהא. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

ו **שנגמרה מלאכתן.** למעשר, כדתנן בפ״ק דמעשרות איזהו גרנן למעשר:

**ועברו בתוך ירושלים.** בעודן טבל:

**יחזור מעשר שני שלהן.** דקסבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין, וקלטוהו מחיצות למעשר שני:

**ושלא נגמרה מלאכתן.** כגון סלי ענבים לגת וכו׳. אבל סלי ענבים לאכילה נגמרה מלאכתן:

**למוקצה.** מקום ששוטחין בו תאנים ליבש קרוי מוקצה:

**רבי שמעון בן יהודה אומר וכו׳** סבר דלב״ה מתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין. אי נמי אפילו כמי שהורמו דמיין הני מילי [לענין] שאר דברים, אבל לענין קליטת מחיצות דרבנן, מקילין ב״ה. ואין הלכה כר״ש בן יהודה, שלא נחלקו ב״ש וב״ה אלא על פירות שלא נגמרה מלאכתן כדברי ת״ק:

**והדמאי.** טבל של דמאי:

**נכנס.** לירושלים:

**ויוצא ונפדה.** חוץ לירושלים אחר שיצא, ואין צריך לחזור. והך סיפא לתנא קמא איצטריך ואליבא דבית הלל:

ז **בפנים.** מן החומה:

**ונוטה לחוץ.** לחומת ירושלים:

**מכנגד החומה ולפנים כלפנים.** דבין נוף ובין עיקר מכנגד החומה ולפנים כלפנים, ואוכלין שם מעשר שני ולא פודין. ובין נוף ובין עיקר מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ, ופודין שם מעשר שני ולא אוכלין. והיינו דתנן במסכת מעשרות פ״ג ובירושלים הולך אחר הנוף. כלומר אף אחר הנוף:

**בתי הבדים.** שעוצרים בהם שמן, ורגילים היו לעשות בתים הללו בחומת המדינה:

**שפתחיהן לפנים.** מחומת ירושלים וחללן חוץ לחומת ירושלים:

**מכנגד החומה ולפנים כלפנים.** ואוכלים שם מעשר שני וקדשים קלים, ואין פודין שם מעשר שני:

**מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ.** ואין אוכלים שם מעשר שני וקדשים, ופודים שם מעשר שני:

ח **הלשכות בנויות בקודש.** בעזרה:

**ופתוחות לחול.** להר הבית:

**וגגותיהן קודש.** והוא שהיו גגותיהן שוות לקרקע העזרה, כגון שהיתה הלשכה בשפוע ההר. שאם אין גגותיהן שוות לקרקע העזרה קיימא לן דעליות וגגות לא נתקדשו:

**תוכן קודש.** לשחיטת קדשים קלים, ולאכילת קדשי קדשים, ולהתחייב עליהן משום טומאה:

ט **באב הטומאה.** שרץ ונבילה וכיוצא בהן:

**בולד הטומאה.** האי ולד הטומאה דתנן במתניתין לאו ולד הטומאה שנגע באב הטומאה שהוא טמא מדאורייתא, אלא בולד הטומאה דרבנן, כגון שנגע בכלים שנטמאו במשקין:

**יפדה.** דמעשר שני שנטמא פודין אותו אפילו בירושלים, דכתיב (דברים י״ד:כ״ד) כי לא תוכל שאתו, ואין שאת אלא אכילה כדכתיב (בראשית מ״ג:ל״ד) וישא משאות מאת פניו אליהם:

**ויאכל הכל בפנים.** שלא יאמרו ראינו מעשר שני שנכנס לירושלים ויצא, מפני שיש קול למעשר היוצא. אבל אין לחוש כשפודים אותו שמא יאמרו ראינו מעשר שני שנפדה בירושלים, שאין קול לפדוי:

**חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ.** שכיון שנכנס כשהוא טמא אין המחיצה קולטתו:

**חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים.** אבל נטמא בולד הטומאה בחוץ אע״פ שבולד הטומאה של דבריהם נטמא, ומן התורה טהור הוא, יאכל בחוץ. ובירושלמי מוקי לה כגון שהכניסו על מנת שלא יקלטוהו מחיצות, אבל אם לא התנה, הואיל ונכנס והרי הוא טהור דאורייתא יאכל בפנים:

י **הלקוח בכסף מעשר שני.** פירות שנקנו מדמי מעשר שני:

**יקבר.** הואיל ונגמרה מצותו וקנה פירות ממעות מעשר שני שוב לא יפדה:

**שכן נפדה טהור ברחוק מקום.** שמעשר שני פודין אותו כשהוא טהור חוץ לירושלים, כדכתיב (דברים י״ד:כ״ד) וכי ירחק ממך המקום וגו׳. אבל הלקוח בכסף מעשר אינו נפדה חוץ לירושלים כשהוא טהור, דתנן לעיל בפרק קמא מזיד יעלו ויאכלו במקום. ואין הלכה כרבי יהודה:

**יא על ידי עורו.** עם עורו:

**ר׳ שמעון אומר יפדה.** ובהא קמיפלגי, דתנא קמא סבר אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, ורבי שמעון סבר פודין את הקדשים להאכילן לכלבים. ואין הלכה כרבי שמעון:

**לקחו חי ושחטו ונטמא יפדה.** הכא לא פליג רבי יהודה כדפליג לעיל בפירות הלקוחים בכסף מעשר ונטמאו, דכיון דלקחו חי אין לו ריחוק מקום לפי שיכול להוליכו בכל מקום שירצה, הלכך הוי כמעשר שני עצמו. ונפדה כשנטמא, כדרך שנפדה מעשר שני כשנטמא:

**רבי יוסי אומר יקבר.** דמחמיר טפי מר׳ יהודה, וסבר דאע״פ שקנאו חי דינו כפירות הלקוחים בכסף מעשר:

**לקחו שחוט ונטמא הרי הוא כפירות.** וכי היכי דאיפליגו תנא קמא ור׳ יהודה לעיל בפירות הלקוחים בכסף מעשר, הכי נמי אפליגו בהא:

**יב המשאיל קנקנים למעשר שני.** מי שמשאיל קנקניו להכניס בהן יין שקרא לו כבר שם מעשר שני:

**אף על פי שגפן.** שסתם פיהן במגופה אחר שמלאן:

**לא קנה מעשר.** לא נתפס הקנקן בקדושת מעשר:

**זלף לתוכן סתם.** שהכניס לתוכן יין של טבל קודם שקרא לו שם מעשר:

**עד שלא גפן.** אם קרא לו שם מעשר קודם שסתמן במגופה:

**אם משגפן.** אם לאחר שסתמן במגופה קרא שם מעשר:

**קנה מעשר.** נתפס הקנקן בקדושת מעשר, וטעון חלול כמו היין, אם בא לחללו על הכסף:

**עולות באחד ומאה.** בשל תרומה איירי, אם נתערב קנקן של תרומה במאה קנקנים של חולין, ולא היה פיהן סתום במגופה, חשבינן להו כאילו כולן מעורבות זו בזו, ועולות באחד ומאה כדין תרומה שנתערבה בחולין:

**משגפן מקדשות בכל שהן.** ואפילו אחד באלף אינן עולות, וימכרו כולן לכהן בדמי תרומה, חוץ מאחת שבהן שנוטלה הכהן בלא דמים:

**עד שלא גפן תורם מאחת על הכל.** דחשיב מוקף:

**יג מפתח ומערה לגת.** אם בא לתרום מאחת על הכל אחר שגפן, צריך לערותן לגת:

**ואינו צריך לערות.** דסגי להו בפתיחה כדמעיקרא:

**במה דברים אמורים.** דאם לאחר שגפן קרא שם, קנה מעשר את הקנקנים:

**במקום שדרכן למכור סתומות.** דבכי האי גונא בירושלים הקנקן טפלה ליין כדתנן לעיל בפרק קמא, הלכך בגבולין נמי קנה מעשר:

**אבל במקום שדרכן למכור פתוחות לא יצא הקנקן לחולין.** בירושלים, הלכך [בגבולין] נמי לא קנה מעשר:

**אבל אם רצה להחמיר על עצמו למכור במדה.** הקונה יין ממעות מעשר שני בירושלים, וכשבא המוכר למכור רצה לדקדק על עצמו ואמר כך וכך יין במדה אני מוכר לך בכך וכך מעות:

**יצא קנקן לחולין.** ואפילו הקנקנים סתומות:

הכי גרסינן **רבי שמעון אומר אף האומר לחברו יין זה אני מוכר לך חוץ מקנקנים יצא קנקן לחולין.** ובירושלמי מפרש לה דר׳ שמעון קאי אהא דתנא לעיל דאם משגפן קרא שם מעשר קנה מעשר. ואשמעינן ר׳ שמעון דוקא שקרא שם מעשר לכל היין שבקנקן, אבל אם אמר כל היין מעשר חוץ מרביעית, אף על פי שכשבא למדוד לחברו אותו רביעית, אמר לו יין זה אני מוכר לך חוץ מן הקנקן שאני רוצה לשייר בשביל מעשר שבתוכה, אפילו הכי לא נעשית הקנקן טפלה למעשר, ויצא קנקן לחולין ולא קנה מעשר:

## פרק ד

**א המוליך.** דוקא עבר והוליך, דלכתחילה אסור להוליכו ממקום למקום, אלא פודהו במקומו או מעלהו לירושלים:

**כשער מקומו.** כשער המקום שהוא בשעת פדיון בין לקולא בין לחומרא:

**השבח לשני.** מה ששוין בעיר יותר, הריוח של מעשר שני. ומה שהוציא להביאן מן השדה לעיר ישלם מביתו:

ב **פודין מעשר שני.** יכול לפדות אם ירצה כשער הזול, כדמפרש ואזיל:

**כמות שהחנוני לוקח.** שהוא לוקח בזול כדי להשתכר:

**לא כמות שהוא מוכר.** שהוא מוכר ביוקר ביותר ממה שקנה:

**כמות שהשולחני פורט.** הבא לחלל פרוטות של מעשר על סלע, מחשב הסלע בפרוטות הרבה, כשולחני הזה כשבא ליקח פרוטות מבני אדם ולתת להם סלע שהוא לוקח פרוטות הרבה:

**ולא כמות שהוא מצרף.** כשמצרף השולחני פרוטות לתת לבני אדם בחלוף הסלע, נותן להם פחות:

**אכסרה.** בלא מדה ובלא משקל, אלא כמה אתה נותן בכרי זה או במלוא חפנים הללו:

**על פי א׳** בשומת לוקח אחד:

**על פי ג׳** שמאים בקיאין, ואפילו א׳ מהן עובד כוכבים ואפילו אחד מהן בעלים:

**קרם.** התחיל להחמיץ, וגירסא אחרת שקסס. ודוגמתו בבבא בתרא [דף צג.] מקבל עליו עשר קוססות למאה:

ג **מפני שהוא מוסיף חומש.** כדכתיב (ויקרא כ״ז:ל״א) ואם גאול יגאל איש ממעשרו, על שלו מוסיף חומש ולא על של חבירו:

**בסלע ואיסר.** האיסר הוא א׳ משה ותשעים בסלע:

**מפני שהוא מוסיף על הקרן.** ותוספת כל שהוא דקרן עדיפא, מפני שעל החומש יכול להערים כדתנן לקמן:

**ובין שנתן לו במתנה.** הטבל, קודם שהפריש ממנו מעשר נתן לו במתנה. דאילו מעשר שני לאחר שהופרש, קיימא לן כמאן דאמר ממון גבוה הוא ואינו ניתן במתנה:

ד **לעבדו ולשפחתו העברים.** שאין גופן קנוי:

**ופדה לך.** בהן מעשר שני לעצמך:

**מפני שידן כידו.** דמה שקנה עבד קנה רבו. ובנו קטן נמי זכייתו לאביו דמציאת קטן לאביו:

ה **היה עומד בגורן.** ורוצה להערים ולפדות מעשר שני בלא חומש:

**ואין בידו מעות.** כדי שיתנם לחברו, שיפדה בהן המעשר בלא חומש:

**הרי הפירות האלו נתונים לך במתנה.** ודוקא שנתן אותם לו בטבלן קודם שיפריש מעשר שני, כדפרשינן לעיל:

ו **משך ממנו מעשר בסלע.** המוכר מעשר שני, כדי שיתחלל על דמי המכירה ויהיו המעות נתפסים בקדושת מעשר, דבכי האי גונא שרי למכרו. והא דתנן בפרק קמא אין מוכרין אותו, היינו להוליכו לירושלים ולא שיהיו המעות נתפסים בקדושת מעשר. וכשמשך המעשר לקנותו היה שוה סלע ולא הספיק ליתן הדמים עד שעמד בשתים, שהמעשר לא יצא לחולין עד שיתן דמיו למוכר:

**נותן לו סלע.** לפי שקנאו במשיכה, ומרויח הלוקח סלע שנתייקר. וצריך לפדותו כשער של עכשיו בשתי סלעים, שהמעשר לא יצא לחולין עד שיתן דמיו למוכר. והסלע אחד של מעשר שני שלו ואוכלו בירושלים:

**עד שעמד בסלע.** וצריך ליתן למוכר שני סלעים שקנאו במשיכה, והוא נפדה בסלע אחד כשער של עכשיו. הלכך נותן לו דמי סלע מדמי חולין שלו, ובו נפדה המעשר, והסלע השני נותן לו מדמי מעשר שני שלו. ואין זה כפורע חובו ממעשר שני, לפי שבתחלת המקח היה עומד לכך שיאכל המוכר שתי סלעים בירושלים אם לא הוזל:

**אם היה עם הארץ נותן לו מדמיו.** ואם היה המוכר עם הארץ נותן לו שני הסלעים מדמי החולין שלו, לפי שאין מוסרין דמי מעשר לעם הארץ. ואית דגרסי מדמאי אם יש לו דמי מעשר של דמאי נותן לו סלע אחד מאותן דמים, דמוסרין דמי דמאי לעם הארץ:

ז **ולא קרא שם.** לא אמר זה פדיון מעשר שני:

**צריך לפרש.** ולומר זה פדיונו. והלכה כר׳ יוסי:

**ולא פירש.** לא אמר הרי זה גיטך או הרי את מקודשת:

**רבי יוסי אומר דיו.** כיון שעסוקים באותו ענין ומתוך אותן הדברים עמד וגירש או קדש אין צריך לפרש. והלכה כר׳ יוסי:

ח **המניח איסר.** להיות מחלל עליו פירות מעשר שני. וכבר חלל:

**ואכל עליו עד חציו והלך למקום אחר.** והוליך האיסר עמו, ושם הוא שוה פונדיון, ובתחלה לא היה יוצא אלא בחצי פונדיון, שהפונדיון ב׳ איסרין

נמצא לפי מה שהוא יוצא עכשיו שנשאר בו איסר של חולין ולפיכך אוכל עליו עוד איסר:

**אוכל עליו עוד פלג.** חצי איסר, ולא אמרינן כיון שאינו שוה אלא איסר הרי אכלו כולו:

**המניח איסר של מעשר שני.** להיות אוכל עליו חולין שלו בקדושת מעשר, ואכל עליו עד אחד עשר באיסר, ואחד ממאה באיסר, יצא כל האיסר לחולין. פי׳ אם היה אותו איסר ממעות מעשר שני של דמאי ואכל עשרה חלקים מאחד עשר חלקים שבו, כגון שאחד עשר רמונים שוין איסר, ואכל עליו עשרה רמונים ונשאר בו עדיין חלק מאחד עשר בקדושת מעשר, יצא כולו לחולין. ואם היה האיסר ממעות מעשר שני של ודאי ואכל עליו עד שנשאר בו אחד ממאה, כגון שמאה תאנים נמכרים באיסר, ואכל עליו תשעים ותשעה, יצא כולו לחולין:

**בית שמאי אומרים הכל עשרה.** אחד ודאי וא׳ דמאי כשלא נשאר באיסר אלא עשיריתו יצא לחולין. כגון שהיו עשרה רמונים נמכרין באיסר, ואכל עליו תשעה יצא לחולין. ואם נשאר בו יותר, כגון שלא אכל אלא שמנה צריך לאכול כנגדו:

**ובית הלל אומרים בודאי אחד עשר, ובדמאי עשרה.** אם נשאר על האיסר של ודאי אחד מעשרה חייב לאכול עליו עוד [אחד], לפי שכל מה שהוא פחות משוה פרוטה אין חוששין לו, לא לענין גזל, ולא לענין נהנה מן ההקדש. ופרוטה היא אחד משמנה באיסר האטלקי נמצא עשירית האיסר הוא שמנה עשיריות של פרוטה דהיינו פרוטה פחות חומש, נמצא כשתוסיף עליו חומש דהוא רביע מלגו היינו חומשא מלבר יהיה [בין] הכל פרוטה, ולפיכך חוששים לה, ואם יהיה פחות מעשיריתו אין חוששים לו שאפילו עם תוספת החומש יהיה בו פחות משוה פרוטה. ולפיכך אמרו בודאי אחד עשר, ובדמאי עשרה, לפי שאין חייבין חומש על הדמאי, ועשיריתו הוא פחות משוה פרוטה, והלכה כב״ה:

**ט כל המעות הנמצאים.** בכל מקום בין ברגל בין בשאר ימות השנה. ובירושלים בשאר ימות השנה חוץ מימות הרגל:

**הרי אלו חולין.** ואין חוששין להם שמא מעות של מעשר שני הם:

**אפילו דינר זהב עם הכסף ועם המעות.** שאין דרך לערבן יחד, ואיכא למימר הללו מעות של מעשר שני שרגילין לחלל המעשר על דינרי זהב והנשאר שאינו מגיע לדינר זהב מחללו על הכסף והמותר על מעות של נחשת ומערבין אותן יחד, אפילו הכי לא חיישינן:

**מצא בתוכן.** בתוך הכיס או הצרור שהמעות נתונים בתוכו:

**י הוא חולין.** שאין דרך בני אדם להקדיש חרסין לבדק הבית, ועל שם מה שבתוכו נכתב:

**הוא קרבן.** כלומר הקדש:

**חולין לתוך קרבן.** והכל קרבן. ולא אפליגו רבנן עליה דר׳ יהודה אלא בשל מתכת בלבד, דבשל חרס מודו שהוא חולין ומה שבתוכו קרבן. והלכה כחכמים:

**יא קוף קרבן.** הקדש:

**ד׳ דמאי.** לקוח מעם הארץ:

**בשעת הסכנה.** שגזרו שלא לקיים המצות:

**שמות בני אדם הן.** אותיות של ראשי שמות, קוף קהת, ד׳ דניאל, ט׳ טוביה. והכל חולין:

**אשתקד היתה מלאה פירות תרומה ופינה.** ורבנן סברי אם איתא דפינה לתרומה מגרר הוה גריר לה ולא היה מניח שם תרומה כתוב שם. ואין הלכה כרבי יוסי:

**יב הרי אלו חולין.** מה שמצא הוי חולין שאני אומר מעשר שני ניטל:

**היה שם מנה.** אמר לו אביו הרי שם מנה של מעשר שני ומצא מאתים, מנה מעשר ומנה חולין. ולא אמרינן המנה של מעשר ניטל ואלו אחרים הן:

**מאתים ומצא מנה.** אמר לו אביו הרי שם מאתים ומצא מנה המנה שמצא מעשר:

## פרק ה

**א כרם רבעי מציינין אותו.** בונים אצלו ציון וסימן, שיכירו שהוא כרם רבעי וטעון פדיון:

**בקוזזות.** גבשושית ורגבי אדמה סימנא כאדמה, מה אדמה דאיכא הנאה מינה שהיא עושה פירות אף האי נמי כי מפרקי שרי לאתהנויי מיניה:

**ושל ערלה בחרסית.** באדמה שעושים ממנו כלי חרס. סימנא כחרסית זו דלית בה הנאה דכשזורעים בה אינה מוציאה כדי נפילה אף זו אין בה הנאה:

**ושל קברות.** שלא יכנס שם כהן ונזיר:

**בסיד.** סימנא שהסיד לבן כעצמות:

**וממחה ושופך.** ממחה את הסיד במים כדי שיתלבן יותר, ושופך על הקבר:

**במה דברים אמורים.** דעבדי הכירא לכרם רבעי ולערלה:

**בשביעית.** שהכל הפקר ונוטלים בהיתר. אבל בשאר שני שבוע שבאים לגזול, הלעיטהו לרשע וימות ויקחום לאכול באיסור:

**והצנועים.** המדקדקים על עצמם, כשהיה להם כרם רבעי בשביעית היו מניחין המעות קודם לקיטה, ואומרים כל הנלקט לכשיהיה נלקט יהא מחולל על זה:

ב **כרם רבעי.** יש לו דין מעשר שני, וצריך להעלות הפירות לירושלים ולאכלן שם, הם או פדיונם, ותקנו חכמים שמהלך יום [אחד] כל סביבות ירושלים יעלו הפירות [עצמם] לירושלים, כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות, מתוך שיאכל כל אדם נטע רבעי שלו יתמלא השוק שאר פירות:

**שיהא נפדה סמוך לחומה.** אפילו כרם הסמוך לחומה:

**שאימתי שירצו.** אם יתמעטו הפירות:

**משחרב בית המקדש היה התנאי.** לא לפי שרבו הפירות כדאמרת, אלא משחרב בית המקדש והיתה ירושלים ביד האויבים ולא היו חוששין לעטר שוקי ירושלים בפירות:

ג **אין לו חומש.** אין הבעלים צריכין להוסיף חומש כשפודים אותו:

**ואין לו ביעור.** בשנה שלישית וששית [נ״א. רביעית ושביעית שהמעשרות מתבערין, דחומש וביעור לא נאמרו בכרם רבעי אלא במעשר. ומיהו מודו ב״ש דפדיון מיהא אית ליה, ואע״ג דלא נאמר פדיון במקרא בכרם רבעי, דילפי ליה מדכתיב (ויקרא י״ט:כ״ד) קדש הלולים, קרי ביה חלולים אחליה והדר אכליה:

**וב״ה אומרים יש לו.** דילפי קדש קדש ממעשר, ליתן לו כל דין מעשר:

**יש לו פרט ויש לו עוללות.** דסברי ממון בעלים הוא ולא ממון גבוה הלכך חייב בפרט ובעוללות ככל כרם דעלמא. והעניים שמלקטים הפרט ועוללות מכרם רבעי, פודין לעצמן ואוכלין הפדיון בירושלים:

**וב״ה אומרים כולו לגת.** דסברי ממון גבוה הוא כמו מעשר, הלכך אין לו פרט ועוללות, אלא דורכים אותו כולו כאחת ומעלה ואוכל בירושלים, או פודהו ומעלה הדמים לירושלים:

ד **מניח את הסל על פי שלשה.** בקיאין בשומא, דסתם נטע רבעי אין דמיו ידועים לפי שצריך לחשב היציאות כדתנן הכא:

**לפדות בסלע.** כלומר ליקח בסלע במחובר לקרקע:

**על מנת להוציא יציאות מביתו.** שכר פעולת הכרם משעה שנקרא פרי, כגון שכר שמירה ועידור:

**ומניח את המעות.** לפי השומא, לאחר ששמו כך וכך סלים בסלע:

ה **ובשביעית.** שאין שכר שמירה ולא עבודת קרקע, פודהו בשוויו:

**אם היה הכל מופקר.** אם הפקירו הבעלים נטע רבעי שלהם, אין הזוכה בו מנכה אלא שכר לקיטה, ומעלה הפירות לירושלים או פודה ומעלה הדמים. ולא אמרינן כיון דמהפקירא קא זכי אין דין רבעי נוהג בו. ובשביעית אינו מנכה שכר לקיטה שכל אדם מלקט לעצמו:

**מוסיף עליו חומש.** סתם מתניתין כבית הלל דילפי קדש קדש ממעשר:

**ובין שניתן לו במתנה.** כשהוא סמדר, דאילו לאחר שנגמר בשולו הא סברי בית הלל דממון גבוה הוא כמעשר ואין יכולים ליתן אותו במתנה:

ו **ערב יום טוב הראשון של פסח וכו׳** דכתיב (דברים י״ד:כ״ח) מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך, ונאמר להלן (שם לא) מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה בחג הסכות, מה להלן רגל אף כאן רגל. אי מה להלן חג הסכות אף כאן חג הסכות ת״ל (שם כו) כי תכלה לעשר, רגל שכל מעשרות כלין בו, הוי אומר זה פסח שאין פירות של שנה שלישית נגמרים להיות נלקטים כולן עד שיבא פסח של שנה הרביעית, וכן של שנה ששית עד שיבוא פסח של שנה שביעית:

**תרומה ותרומת מעשר לבעלים.** לכהנים, שהתרומה שלהם:

**ומעשר ראשון לבעליו.** ללוים:

**ומעשר עני לבעליו.** לעניים:

**מתבערים בכל מקום.** צריך לבערם ולאבדם מן העולם:

**הבכורים נתנים לכהנים כתרומה.** ואין צריך לבערם מן העולם משום דתרומה [קרינהו] רחמנא, דאמר מר ותרומת ידך אלו הבכורים דכתיב בהו (דברים כ״ו:ד׳) ולקח הכהן הטנא מידך. ואין הלכה כר״ש:

**התבשיל.** שיש בו מפירות שביעית, או מעשר שני בשעת הביעור:

**הרי הוא כמבוער.** כיון דאין ממשן ניכר:

ז **בזמן הזה.** שאין בית המקדש קיים:

**צריך לחללן על הכסף.** דכתיב (שם יד) וצרת הכסף בידך, הכסף בלבד מעלין:

**אחד שהן כסף ואחד שהן פירות.** טעונים גניזה, ומה מועיל החלול:

ח **מהרו ותקנו את פירותיכם.** תרומות ומעשרות לתת אותן לראוי להן, ומעשר שני להעלותו ולאכלו בירושלים:

**שלא הגיעו לעונת המעשרות.** כל פרי ופרי כמו שמפורש עונתו בפרק קמא דמעשרות:

**פטורים מן הביעור.** ובראשונה היו אומרים דקודם עונת המעשרות נמי זקוק לבער. והלכה כר״ע:

ט **מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו.** וכבר נתקנו והגיע זמן הביעור:

**צריך לקרות להם שם.** לזכות אותן לבעלים, כהך עובדא דר״ג וזקנים:

**עשור שאני עתיד למוד.** מעשר ראשון שאני עתיד ליתן מפירות שיש לי בבית:

**נתון ליהושע.** לוי היה. ותרומה גדולה לא נתן עתה משום דתרומה מפרישין אותה בגורן, [כדתניא] שאי אפשר לגורן שתעקר אלא אם כן נתרמה תרומה גדולה וכבר הפריש אותה בגורן:

**ומקומו מושכר לו.** ומקום המעשר מושכר לו, ויקנה המעשר אגב קרקע:

**עשור אחר.** מעשר עני:

**נתון לעקיבא בן יוסף.** גבאי של עניים היה:

**עשור שאני עתיד למוד.** מעשר מן המעשר, שאני צריך ליתן לכהן מן המעשר שנתן לי רבן גמליאל:

**נתון לאלעזר בן עזריה.** כהן היה, והוא עשירי לעזרא:

**ונתקבלו שכר זה מזה.** רבן גמליאל קבל שכר מקומו של מעשר ראשון מרבי יהושע, ושכר מקומו של מעשר עני מר׳ עקיבא. ור׳ יהושע קבל שכר מקום מעשר מן המעשר מרבי אלעזר בן עזריה, ונקנה לכל אחד מקום המעשר הראוי לו בכסף שנתן למשכיר, ששכירות קרקע נקנית בכסף:

י **ביום טוב האחרון היו מתודין.** ולא היו מתודין בי״ט ראשון מיד אחר הביעור, כדי שיהיה לו מה יאכל ברגל. הלכך ערב יום טוב ראשון היה מבער ומשייר עד יום אחרון:

**זה מעשר שני ונטע רבעי.** שנקראו קדש:

**זה מעשר לוי.** כלומר מעשר ראשון:

**וגם נתתיו זו תרומה גדולה.** וגם, תוספת הוא, משמע וגם נתתיו ללוי חוץ ממה שנתתי לכהן:

**מן הבית זו חלה.** שהיא נתרמה מן העיסה בתוך הבית:

יא **ולא מן התלוש על המחובר וכו׳** דהיינו מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב:

**ולא מן החדש על הישן.** דכתיב (דברים י״ד:כ״ב) היוצא השדה שנה שנה, ולא משנה זו על של חברתה:

**ולא שכחתי מלברכך ומלהזכיר שמך עליו.** לפי שמברכים להפריש תרומה. וכן על מעשר ראשון ושני ומעשר עני, ולפדיון מעשר שני, ולחלה, על כולן מברכים:

יב **לא אכלתי באוני.** כל יום המיתה הויא אנינות דאורייתא ואפילו לאחר קבורה. ולילה שלאחר יום המיתה הויא אנינות דרבנן, וכן יום קבורה שאינו יום המיתה הויא אנינות דרבנן:

**לא לקחתי ממנו ארון ותכריכין למת.** וכהאי גונא אפילו לחי אסור, שהרי אסור לקנות מלבוש וכיוצא בזה ממעשר שני, כדתנן לעיל סוף פרק קמא כל

שהוא חוץ לאכילה ושתיה וסיכה אם לקח יאכל כנגדו. ולא נקט הכא ארון ותכריכים אלא לאשמועינן דלא מיבעיא אם סך ממנו למת שאינו יכול להתודות, דכתיב ממנו, מגופו של מעשר, אלא אפילו קנה ארון ותכריכים דלא נתן מגופו של מעשר על מת, אינו יכול להתודות:

יד **מכאן אמרו.** מדכתיב ואת האדמה אשר נתת לנו:

**יש להם ערי מגרש.** ויכולים להתודות על המעשרות שמביאין ממגרש הערים שלהן. והלכה כר״י:

טו **יוחנן כ״ג.** שמש בכהונה גדולה אחר שמעון הצדיק:

**העביר הודיות המעשר.** לפי שעזרא קנס את הלוים שלא יתנו להם מעשר, כשעלה מן הגולה ובני לוי לא עלו עמו, וצוה שיתנו המעשר לכהנים. ויוחנן כהן גדול בטל הוידוי, כיון שאינו יכול לומר וגם נתתיו ללוי:

**בטל את המעוררים.** שהיו הלוים אומרים בכל יום על הדוכן עורה למה תישן ה׳. אמר להם וכי יש שינה לפני המקום, עמד ובטלן:

**את הנוקפים.** שהיו משרטין לעגל של קרבן בין קרניו כדי שיפול לו דם בעיניו כדי שלא יראה ויהיה נוח לכפתו ולשחטו. ועמד הוא ובטלו, שנראה כבעל מום והתקין להם טבעות בקרקע להכניס צואר הבהמה לתוכה. נוקפים, מכין, ודוגמתו אין אדם נוקף אצבעו מלמטה [חולין דף ז]:

**היה פטיש מכה בירושלים.** חרשי נחושת וברזל היו מכין בפטיש לעשות מלאכת האבד שהיא מותרת במועד. ועמד הוא ובטלם, משום דאוושא מלתא טובא ואיכא זלזול מועד:

**ובימיו אין אדם צריך לשאול על הדמאי.** שהוא אמר לבני דורו כשם שתרומה גדולה עון מיתה כך תרומת מעשר וטבל עון מיתה. ותקן שיוציאו מן הדמאי תרומת מעשר ומעשר שני בלבד, ולא יוציאו ממנו מעשר ראשון ולא מעשר עני, שיכולים לומר ללוי או לעני הביא ראיה שהוא טבל וטול. ומתקנה זו ואילך הלוקח פירות מן השוק לא היה שואל אם הם מתוקנים אם לאו, אלא מיד מפריש מהן תרומת מעשר ומעשר שני ואוכל את השאר, שכל הלוקח פירות מעם הארץ הם בחזקת דמאי: